

ПРЕС-РЕЛІЗ
до засідання "круглого столу"
«ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В
ПОСТКРИЗОВОМУ СВІТІ»

18 грудня 2013 р.

В Україні протягом 2010-2013 рр. здійснено низку важливих перетворень, покликаних закласти підвалини зміни традиційної моделі розвитку, що спричинилася до глибокої та всеосяжної кризи кінця минулого десятиліття. Проте **наростання явищ економічної стагнації протягом 2012 та, особливо, 2013 рр. повернуло національну економіку до логіки «пожежного» реагування на виклики економічної депресії, що не лише завадило розкриттю потенціалу зазначених зрушень, а й спричинилося до певного «розмивання» досягнутого інституційного прогресу.**

Стан економічної стагнації виявився в Україні надміру тривалим. Очікуваний багатьма експертами кризовий «обвал» 2012 року не відбувся, проте не відбулося також відновлення позитивної економічної динаміки у 2013 р. За відсутності ресурсів для здійснення структурних зрушень в рамках традиційної моделі, **затяжне утримування економіки від кризового падіння сформувало підвалини «самовідтворюваної стагнації», з постійним посиленням ризиків для підприємницького сектора від дій фіскальної влади, а у другій половині року – із закономірним погіршенням становища у бюджетній сфері.** Це стало живильним середовищем для різкого загострення соціальної напруженості наприкінці року.

Спроби надання позитивних імпульсів у рамках старої моделі економічного розвитку дедалі очевидніше доводять свою недієвість. Зокрема, не спрацювали в ролі стимуляторів розвитку збільшення доходів населення, нульовий показник інфляції, підтримання високих темпів приросту бюджетних видатків тощо. Зростання депозитів у комерційних банках не сприяло адекватному збільшенню кредитування. Недієвою виявилась Програма активізації економіки, яка спиралася на надання гарантованих державою кредитів. Постійне збільшення соціальних видатків бюджету не спрацьовує як стабілізатор соціальної напруженості через малоефективну структуру видатків, орієнтованих суто на підтримку низькодохідних груп населення.

Хронічна для України інституційна криза перетікає з економічної у соціальну і політичну площини. Втрачається цінність цілей розвитку держави та виконання її функцій. Держава сприймається як суб'єкт, відокремлений від громади та орієнтований на просування інтересів обмеженого кола осіб у суспільстві. Це значно утруднює впровадження модернізаційних реформ.

Очевидною є потреба принципового оновлення джерел економічного та соціального розвитку України, яке можливе на засадах нової моделі розвитку, адекватної викликам, що надходять як від посткризового світу, так і від нагромаджених внутрішніх системних суперечностей. Вектор відповідних змін визначений орієнтирами свромодернізації, встановленими парафованою Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Виходячи з особливостей глобального поступу та властивостей та потенціалу національної економіки, можна констатувати, що **формування нової моделі розвитку для України має відбуватися під впливом низки імперативів.**

По-перше, імперативом економічного розвитку України у найближчому десятилітті буде відновлення високих показників економічного зростання, яке спиратиметься насамперед на позитивну динаміку в реальному секторі економіки.

По-друге, модель може бути легітимною лише за відсутнього соціального ефекту її реалізації.

По-третє, реалізація засад нової моделі має відбуватися у стабільному фінансово-економічному середовищі, і підтримання цієї стабільності – одна з ключових функцій держави.

По-четверте, потрібна територіальна реконсолідація України через «перезавантаження» економічних повноважень регіонів.

По-п'яте, необхідні відновлення довіри до держави та налагодження партнерства держави та суспільства.

Перехід до скоординованих чи спільних дій на користь побудови нової моделі є складним завданням прямо пов'язаний зі здатністю держави (уряду) виробляти зрозумілі заходи реформ та встановлювати зв'язки між основними внутрішніми групами впливу для вироблення спільної позиції до бачення структурних перетворень та розвитку підприємництва. **Відтак йдеться про певний суспільний діалог, який має вестися щодо характеристик та способів побудови нової моделі економічного розвитку, яка здатна стати точкою реконсолідації суспільства.**

Вироблення нової посткризової моделі економіки для України залежить від дієвості інституційних реформ, спрямованих на розблокування ключових інституційних пасток і, відповідно, зниження рівня напруженості у соціально-економічному середовищі.

Наявність суспільного запиту на трансформацію, сформульованого публічними акціями протесту у листопаді-грудні 2013 р., найкращим чином співпадає з потребою модернізації економіки під впливом викликів посткризового світу. Створюється можливість прискорення процесу реалізації реформ, необхідність яких була констатована ще у 2010 році та набула практичного втілення у стратегії модернізації країни. Між тим, втілення цієї можливості потребує високого рівня довіри між суспільством та державою, яка, на жаль, виявилась значною мірою втраченою.

Відновлення консолідованості громадянського суспільства має відбуватися шляхом широкого суспільного діалогу, предметом якого мають стати засадничі принципи нової моделі економічного розвитку щодо сфер, які наразі стали ключовими точками суперечок та джерелами делегітимізації політики реформ. Досягнення суспільного договору щодо непорушності цих принципів та визначення відповідних гарантій могло б відкрити шлях для виходу України з глибокої політичної кризи до переростання цієї кризи у соціально-економічну.

Зокрема, серед предметів такого суспільного діалогу могли б бути наступні.

1. **Визначення «дорожньої карти» реалізації стратегії європейської інтеграції України.** В тому числі, з артикуляцією парадигми побудови стосунків на інших географічних напрямках, у першу чергу – вирішення конфліктних питань з Митним союзом, а також з прозорим визначенням потенційних ризиків для національної економіки та шляхів їх мінімізації.
2. **Збалансування фіскального навантаження та виконання державою покладених на неї функцій.** Домовленість щодо функціонального навантаження держави має бути поєднана із зобов'язаннями щодо належної сплати податків за прозорими передбачуваними процедурами.
3. **Забезпечення рівності доступу до бюджетних благ та стимулів як для суб'єктів господарювання, так і для пересічних громадян.** Йтиметься насамперед про ефективність, цільовий характер та прозорість витрачання бюджетних коштів із запровадженням додаткового контрольно-звітного інструментарію.
4. **Гарантування свободи підприємництва та конкурентності ринків.** Подальша дерегуляція потребуватиме «перезавантаження» механізмів реалізації регуляторної політики та забезпечення безпеки споживання. Проведення ефективної антимонопольної політики потребуватиме подекуди прийняття політичних рішень щодо обмеження привілеїв значних промислово-фінансових груп.
5. **Практична реалізація прав регіонів на власний розвиток.** Розширення можливостей реалізації регіонами власного потенціалу розвитку може супроводжуватися й збільшенням їхньої відповідальності за розбудову локальної інфраструктури життєдіяльності, а також має бути закріплене інституційними гарантіями дотримання балансу прав з Центром (внесення змін до Бюджетного кодексу, утворення Фонду регіонального розвитку, децентралізація контролю за коштами місцевих бюджетів тощо).

Наведений перелік міг би бути розширений на основі проведення експертних консультацій.